

Ipostaze ale liricii feminine contemporane. „Voiam să fiu privirea sau pasărea...”: o altfel de poveste lirică¹

Drd. Adi-George SECARĂ

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Frumos dedicată „Scutierului de haijin” (dedicație amintind, într-un fel, de prima carte de poeme a scriitoarei, „Poeme în trei stihuri”, înrudită cu spiritul extrem oriental al poeziilor haiku), a doua carte de poezie a Elisabetei Furtună propune modernist și oarecum și neo-romantic o... oglindire a ființei, cu suflet pe suflet despletind, conform poemului „Oglinzi”: „Când sufletul își despletește sufletul,/ un înger coboară-n oglindă/ și-mi seamănă-n palme/ vorbele mamei, să le cresc răsad./ În altă oglindă, duh de lumină,/ tata mi-alungă spaime cu pietre din drum./ În asta copilăria stă atârnată/ în cireșul din livada unor bunici,/ aici tinerețea se descheie la bluză.../ în asta e somnul copiilor mei,/ dincoace nepoții râd soarelui/ și, uite, în asta șterg cu gândul zilele/ în care am plâns, că sunt mare.”

Așadar, accentul este pus pe autenticitate, pe firesc, tensiunea existențială fiind însă deseori surprinsă, precum este imortalizată Toamna în finalul aceluia poem, pândind precum într-un film de groază inspirat de Stephen King. Deși există o delicatețe aparte: „tiara-i făcută/ din miresme/ de spaimă!” (p. 26) Uneori este... „Uimitor” (titlu de poem, p. 19): „Dangăt de clopot marin:/ nasc scoicile perle!/ Pe nisipul încins/ cu miros/ de valuri în flăcări,/ cu miros/ de iubiri pătimeșe/ se cutremură firea!/ Uimitor ce se naște!”

Desigur, tensiunea poate fi simțită, arghezian, încă de la început, primul poem fiind un „Testament”... pentru altă inimă, „comoara” fiind „un arcuș în suspin,/ o pană la margini de mare/ și strigătul însingurat/ al ecoului umbrei stelare.” Desigur, acest testament poate fi și al unei... iubiri, după cum rezultă din multe texte, precum „Acuarelă”, „Prăbușire”, „Cu inima m-auzi?”, „Despre iubire”, „Recviem pentru o iubire” (din acest poem, p. 87, este luat titlul recenziei) ș.a., tensiunea de care aminteam mai fiind generată și de dialectica

¹ Elisabeta Furtună, *Portret în oglinzi*, Editura Scriitorilor, Brăila, 2020.

uitare-neuitare, întuneric-lumină, apollinic-dionisiac, opoziția realitate-onirism, onirismul fiind moderat-controlat, entuziasmarile quasi-suprarealiste fiind de genul „visele cresc vâslind/ noptatic pe ape cu doruri.” Undeva, spre final, avem aproape un barbilian „Vis”: „Ochiul închis/ tăia zarea/ în așteptare/ de meșter./ Captivă-n/ obsidianice ziduri,/ în somnul zborului/ împietrit/ în oglinzi translucide,/ măiastra/ visa aripi și cer.” (p. 95) Într-unul dintre cele mai frumoase texte, „Dresoarea”, sfârșitul este antologic: „Un gând rotund odihnește/ clipa care se vrea veșnicie/ în inima care a visat!/ Cu blândețe prind mâna/ fetei care se credea/ dresoare de vise-ntr-un țarc” (p. 65).

Natura (oglinďă și ea a omului! Așa cum și omul ar trebui să fie!) are un rol important în „construcția” lirică, părți ale naturii pot „visa”: „Vântul/ îmi prinsese în păr/ visul livezii/ legănat/ în ramurile sale./ M-am smerit,/ fruct copt,/ în adevărul rodului -/ mugur/ și floare-n prefacere!” (p. 17) În „Rugă mută”, unde se mai speră la salvarea unei iubiri, se roagă: „când luna sărută/ câmpul cu sânziene,/ nu slobozi săgeata/ într-un vis răscolitor/ și amar, să nu vezi/ izvorul pelinului.” (p. 71)

Într-adevăr, Smerenia, atribut al unui alt tip de supra-uman, dă replica Delirului, Patimei, controlate și ele, aproape floral, în exemplul următor: „Cât te iubeam/ când îmi scăldam/ în boabe de rouă/ prin verdele patimei/ diminețile! / Cât te iubeam/ când înfloream,/ potecă de sânziene,/ altarul templului tău/ plâsmuindu-mă!/ Cât te iubeam/ când ne contopeam/ în albastre ninsori/ de nesfârșit,/ de veșnicie,/ de fără margini,/ de fără timp!” (p. 21)

Este o muzicalitate aparte a acestui text, aducând aminte și de lirica populară, armoniile Terpsihorei și Euterpei nelipsind și în alte locuri, de pildă, „în tănuite mansarde,/ unde doar pași de păsări/ pe acoperișuri fierbinți/ e singura muzică/ ce le acompaniază/ aroma dulce/ de otrav-a licorii?” Sunt niște „Nedumeriri” care sigur ar atrage atenția unui Nicu Alifantis, un alt poem amintind de cantautor (via Geo Bogza!) fiind „Himere” unde Frumusețea, orbitoare, dincolo de bine și de rău, dictează: „Din coapsa valului/ țipând a durere,/ a neuitare,/ păsări înalte,/ păsări de apă,/ păsări de rouă/ smulg amintiri.../ Aripi sculptează/ trupuri fluide,/ trupuri de fum,/ trupuri de zbor,/ iar ochiul/ orbit de lumină/ răsfârge năluci.” (p. 27) Apropo de muzică, deloc întâmplător, apar menționați Paganini, Chopin, Beethoven! Un poem este „Mai cântă-mi”, p.89!

O poveste întreagă se poate descifra, iarăși, în trei stihuri: „Rănită de moarte,/ măiastra-și privește/ în lacrimi magistrul.” (p. 28) Sau: „Marea și cerul/ sălășluiesc deopotrivă/ în ființele devenite fluid.” (p. 29) Ori: „Verde de crud/ curg pădurile/ în inima mea.” (p. 32) La fel, finalul la „Șoaptă”, p. 59: „Efemerul ninge-n dorință,/ Să mai albească în noapte/ caiși peste inima mea.”

Scriitoarea ne ajută să aruncăm o privire „dincolo”, „până-n șesurile veșniciei”, încercându-ne „ochii” pe lotci magice, hipnotice, sau pe păsări măiastre! Aici se migălesc poeme-cuiburi: „Mi-am făcut cuib/ în privirea ta/ ca să-ți văd gândul.” (p. 35)

„Privire” și „pasăre măiastră”, Elisabeta Furtună a reușit să dreseze oglinzile, respectându-le însă drepturile fundamentale: acela de a fi libere să cânte libertatea și adevărul, povestea, frumusețea și nebunia; ba chiar și dreptul lor de a cred în cioburi și învierea oglinzilor!

Poezia Elisabetei Furtună este și must „de iubiri, de arderi și stingeri”, poate fi și capriciu, ninsoare buimacă, dar și „răsărit de cuvinte”, pastelat, dans de cai de zăpadă pe țărm de mare, dans, dans și iarăși dans, dar și șoaptă-a preschimbare în floare de lotus (a unei perechi de pescăruși), punct și contrapunct, decantare și esențializare, „magie” (titlul poemului de la p. 43! Unde privighetori ning!), „Primenire” („Timpul se scurge/ răsucit înapoi/ în nisipul clepsidrei./ Ape stătute nasc nuferi,/ pământul ține / cu umilință pe trup/ bacante/ la praguri de schituri,/ curate în suflet,/ cerșind ajutor./ Bolta străpunsă/ de razele lunii/ împrăstie/ parfumul de mirt/ cu care îngerii clădesc raiul/ să aromească lumina!”, p. 47)...

În lupta continuă a Poeziei cu Timpul (Timp câteodată „descult”, p. 96; alteori cu un infarct la activ, p.61), Elisabeta Furtună este... cehoviană (nu numai pentru acordă... Spațiu (l cuvintelor) Pescărușilor (p. 39, 49, 56 - este o aluzie și la pescărușul Jon, probabil cel din cartea lui Richard Bach), pentru Albatrosul lui Baudelaire (și florile... lui) ghicindu-se ceva rezerve apollinice, cu accente... psalmice, precum în „Psalm de octombrie” („Viorile-asfințitului/ glăsuiesc în vibrato/ pe coame de dealuri/ psalmii pădurilor/ de chihlimbar./ Răstignită/ pe stihare de frunze,/ lumina-n amurg/ le răspunde îngânând/ vecernia toamnei/ în psalm de octombrie/ cu blânde chemări.”, p. 53), lacrima pare să învingă sângele (întru eternitate), în ultimă instanță orice carte poate fi zidire, altă „Poveste” (altă legendă de ridicare de monastire! deși, „vai! Ispită, zidirea/ atrage/ magnetic pedeapsa” - „Eva”, p. 94), orice iubire este posibilă zidire („Umbla împreună/ prin toamna nebună/ zidind amintiri!”), poemul final, „Oricine ai fi”, întărind această impresie, chiar partea doua a cărții fiind mai îndatorată, oarecum, misticii, urmând „destrămării” ființei-iubirii-efemere: „Oricine ai fi,/ nu sta, nu sta alături de cel/ care ucide/ și face să doară!/ Fă-te singur copac/ și crede și crede/ că tu ești brațele/ Celui Preaînalt/ cu care ai putea/ să zidești lumea!” (p. 103)

Așadar, un alt fel de Crez, oarecum ecou al celebrului „Dacă” de Kipling, o altfel de rugăciune a inimii, nu întâmplător învecinat cu un festin al Credinței, poemul „Joia Mare”, care, iarăși, deloc întâmplător este învecinat cu poemul „Dor”, o frumoasă declarație pentru... specia mamelor, acești oameni cu adevărat mai buni: „Azi am vorbit/ în suflet cu mama./ Dorul meu o chema!/ Îngenunchează a rugă,/ i-am sărutat palmele/ mirosinde a floare de nu-mă-uita./ Obosită de dor,/ mi-am odihnit tâmpla/ în poala ei ca pe soalea/ sfintei biserici/ în ceasuri de veghe./ Mamă, ești în mine ca ruga,/ să nu te risipești!/ De dorul tău, mamă,/ fac din prezent uitare/ și-adăpostesc trecutul/ în gândul altar.” (p. 99) Credința (și) în Înviere poate inspira astfel de stihuri (în „Roata”, unul dintre cele mai emoționante poeme): „Voi înflori grădina raiului meu/ cu

părinți, cu frate, bunici,/ cu tot felul de rude și/ cu copiii uliței noastre,/ ca-n icoanele cu pomul vieții.” (p. 96)

Poate și cu iubirile moarte „aici”!

Vers cu vers: pasărea colibri închisă în tamburină sau în concertină (Nu este o capcană!)

Teodora Vasilescu, *Fragil și aproape absurd*, Tracus Arte, București, 2021

La o carte bună de poezie, cronică nu poate fi decât un poem!

Care începe cu un citat, care deschide și cartea, piruetă sau reverență anti-definiție: „nu știu cât e poezie// și cât e/ așteptare.” (p. 7) Carte ne-carte (a se citi ne-citi ultima propoziție!) și de... învățare: „aș învăța să plec la timp și să nu doară să sacrific tot și să nu doară// să aștept și să nu doară”!

Tocmai am terminat de vizionat un film (MY THOUGHTS ARE SILENT; dacă tot scrie și Cosmin Perța pe coperta IV: „(...) un film care se derulează în *slow motion* și spune o poveste despre fragilitate cu maxim de expresivitate.”) în care un fel de adolescent de... 25 de ani, Vadim, din Ujgorod, dar trăind în Kiev, își poate câștiga o altă viață („de la capăt”) dacă... va reuși să înregistreze cântecul unei rațe pe cale de dispariție, rața de Rahău sau rața agitată.

Și gândindu-mă la cartea Teodorei Vasilescu m-am dus la... fragil...itatea păsării colibri („un ghem de emoție” - așa este prima trăsătură de penel a autoportretului liric!), care nu putea fi decât un omagiu al frumuseții Absurdului (existențial), care poate străbate și ea un fel de anti-distanță (poezie, aporie!), fără a mișca niciun deget, cu excepția celui din fresca lui Michelangelo din Capela Sixtină! Sunt apropouri-stihuri la cum continuă primul poem, „nu știu cât e poezie”:

„sunt un ghem de emoție 1,68 mă întind de la ușă până la masa din colț/ nimic între mine și/ distanța pe care sunt în stare să o parcurg fără să mișc un deget/ mă gândesc de multe ori la posibilitatea unei/ șanse/ de a o lua de la capăt/ de a începe să exist/ într-o cameră doar a mea/ cu lumină bună/ perdele scumpe/ și bibelouri moștenite de la mama/ de a fi în sfârșit/ cineva cu care să joci monopoly și să știi că nu ai nicio șansă/ să câștigi” (pp. 7-8)

Desigur, nu este doar *slow motion* (mai sunt și explozii, pe lângă liniștea „confortabilă ca un ticăit înaintea unei explozii”, (p. 39) se sare, și în aer, se urlă dacă se vrea, dacă... vreți suntem în „Incredibili” 3 sau 4, 5, cu niște singurătăți elastice, nu cu o femeie frumoasă, incredibilă și... elastică: „nu cresc prea mult nu scad prea mult”, p. 14; dar, desigur, este alintare... lirică! Indiscutabilă este... posibila dragoste de cinema (a cui?): „te duci la film/ cari singur popcornul și suc/ îți găsești locul/ nu te gândești decât la// decor lumini montaj și moarte”, pp. 37-38): doar dacă ni se pare că zborul păsărilor colibri („îmi fac multe griji să visez la chestii mici”, p. 9) ți-ar da această

senzație! Dar oare cum este cântecul acestor păsări, unele, dacă nu chiar toate, având sub 21 de grame? Oare cum (se) iubesc păsările colibri, deoarece, ca în orice poezie, este iubire și...lipsa iubirii, miracol și... lipsa credinței în posibilitatea existenței acestuia (p.10), tăcere... „stop/ și de la capăt” (p. 12)? Un poem este chiar... „iubirea/ e așa – ca atunci când alergi mult de tot și în loc să te/ odihnești te așezi la coadă la covrigi fără să cumperi ceva” (p. 40)...

Da, dacă este să renunțăm la exotismul... păsărilor colibri (chiar închise în tamburine, hei, unde ești, Bob Dylan?, sau în concertine, acele acordeoane amintind de Amelie Poulain!), oare cum (se) iubesc covrigii, cum să cumperi covrigii-iubiri, când tot ce este bun, delicat, strălucire a minții neprihănite nu are preț?

Stop! Motor! „singurătate - dincolo de blândețea cu care poți să (te- în original, „te”-ul este tăiat!) iubești -/ suficient cât să stai departe de// orice te poate face să plângi/ și e OK o vreme nu plângi deloc/ până când” (p. 13) Sau, din „asta trebuie să fie iubirea”: „nu rămâne decât un zgomot ascuțit/ o bucată de carne singură/ lângă o bucată de carne și mai singură/ o stare aproape melancolică/ niciodată extremă/ niciodată echilibrată” (p. 22) Dar, nu, nu, nu este o carte despre „singurătatea mea pe care/ nu o împart cu nimeni” (titlul poemului de la 56), ci mai degrabă o chemare pentru dialog (măcar liric)!

!Gata să pleci din...Poezie, din pasiune pentru ea, „să pleci din dragoste așa cum/ pleci la o petrecere/ când nu e prea devreme/ când încă nu s-a terminat” (p. 24 - din poemul „please please me”, unde „ne dăm în leagăn în fața noastră e un bloc cu patru etaje ne imaginăm cum se îmbracă un om simplu care vorbește despre lucrurile esențiale// *vreme mersul trenurilor iarna pe uliță televizoare mașini de spălat cum să readuci la viață o pasăre cântătoare*”, închisă sau nu în tamburină, în omul/bărbatul tamburină?), este și un text-ființă al Detașării-Desprinderii (poate fi o aluzie și la un film de Milos Forman!), „dragostea mea nu o să te aducă niciodată înapoi”, strecurându-se „povești de familie anti-familie non-familie” (citată de... nicăieri, sic!): „...luni// azi noapte am auzit cum cântă greierii pentru prima dată m-am simțit mai acasă lângă tine decât acolo unde știu să încui ușa de două ori și unde nu mă gândesc să mă întorc// știi ce înseamnă să fii la *lo-cul* tău *a-di-că*// să mergi după liniile care indică IEȘIRE// din viață sau din altăparte// să te strecuri de la mine din apartament fără să mă trezești să lași un post-it pe frigider *auzi, ești cea mai tare plec de tot sunt fericit*” (p. 30) Sau:

„...la orice contact cu realitatea/ te mângâi și îți vorbesc din nou/ despre părinții mei/ care m-au abandonat la naștere// tu îmi spui despre cum o să mă abandonezi cândva/ dar nu acum”(p. 58, cam așa încheindu-se cartea!, fiind important și versul dinainte de cele trei puncte: „alunecăm pe tobogan îți simt corpul imun”)...

Din șirul de „povești”, aș alege aceste versuri demne de Hitchcock (sau de „Adorație”, alt film de HBO, în carte este citat Netflix-ul, sic!, film în care se plânge după o pasăre moartă!): „când eram mică// m-am împrietenit cu un

băiat mihai era cel mai/ frumos copil de pe stradă// mi-am zis: nu contează că mâine mihai pleacă azi o să/ ne jucăm de-a v-ați ascunselea și n-o să-l mai găsească/ nimeni” (p. 42)! Deși poate nici „punct și de la capăt” (p. 43) nu l-ar lăsa rece pe un „Matei Iliescu” (de Radu Petrescu!), care începe așa: „îmi așez capul pe umărul tău sunt suficient de înaltă/ cât să ating tocul ușii suficient de sensibilă// cât să plâng atunci când știu că nu trebuie când nu vă/ vede nimeni când sunt doar eu și o uzină neluminată/ unde nimeni nu ar putea să fie fericit/ știu să fac de toate numai să iubesc nu/ m-au învățat/ aș putea să cânt să dansez să joc teatru/ să mă duc la mine în oraș unde toți se știu/ unde intimitatea e o idee vagă despre ce/ înseamnă să fii singur/ adică abandonat...”

Această „tăietură” a temerii de abandon/părăsire sângerează (cu o tensiune înrudită cu aceea din romanul lui Liviu G. Stan, „Sânge de pasăre pe haine”): „te prefaci că ești un card de memorie mic și încapi oriunde numai în viață nu”! (p. 55)

La urmă ne-urmă, replica ar putea veni prin Jane Eyre:

„Nu sunt o pasăre; și nicio plasă nu mă prinde în capcană: sunt o ființă umană liberă, cu o voință independentă.”

Dar, probabil, Charlotte Brontë ar citi cu plăcere (dacă nu chiar și-ar alege pentru epitaful de pe piatra tombală titlul poemului care urmează: „nu doare nimic încă sunt vie”, p. 54):

„nu mai am amintiri cu tine a rămas doar vocea care-mi/ șoptește mereu înainte să adorm// unu doi trei ești ești ești// dincolo de imaginea ta e o pisică blândă care toarce pe pieptul meu/ nu mai încap în iubire/ nu mai încap în viață/ sunt forța cu care oamenii aleg să nu meargă mai departe/ forța cu care nu o să te obișnuiești niciodată”!

Forța fie cu... Poezia, dacă nu cu noi, „Aba(n)ddon(a-thorii), exterminatorii!

Bref, este o carte la prima vedere!

